

Валерій КАПЕЛЮШНИЙ
Ростислав КОНТА
Київ

**РЕЦЕНЗІЯ
НА НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК МИХАЙЛА ГЛУШКА
«ІСТОРІЯ НАРОДНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНЦІВ:
НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК». –
ЛЬВІВ: ЛНУ ім. ІВАНА ФРАНКА, 2014. – 416 с.**

Сучасний етап розвитку української науки характеризується наявністю історичних, археологічних та народознавчих досліджень, що стосуються багатьох ділянок традиційної матеріальної культури українців, і включають напрацювання лінгвістів, фольклористів, мистецтвознавців та вчених інших суміжних дисциплін. Водночас зазначена ділянка наукових пошуків і надалі потребує системних узагальнень, особливо з позицій сучасної етнологічної науки з урахуванням новітніх методологічних підходів до аналізу наявної джерельної бази.

Оригінальний та цікавий підхід до вивчення зазначеної проблеми запропоновано у навчальному посібнику Михайла Глушка. Автор подає власне бачення історії народної культури українців, що побудоване на засадах історичної етнології. Зазначений підхід базується на ретроспективному аналізі традиційних господарських занять і головних видів матеріальної культури українців, що охоплює тривалий історичний період.

Навчальний посібник відрізняється чіткою та логічною структурою подачі матеріалу. Безпосередній аналіз народної культури українців Михайло Глушко розпочинає з дослідження привласнювального господарства – мисливства та рибальства.

Змістовне наповнення рецензованого навчального посібника дозволяє зробити висновок про масштабність реалізованого автором завдання, яке включає пошук, систематизацію та аналіз великого масиву фактологічного матеріалу, що охоплює виникнення орного землеробства в Україні, розвитку скотарства та доместикації тварин, народних ремесел та домашніх промислів, генезису і розвитку тваринного запрягу, історії гужового сухопутного транспорту, народного житла українців та народного одягу, а також історії народного харчування українців.

Крім оригінального змістовного наповнення, новаторський підхід до висвітлення історії народної культури українців простежується в намаганні порівняти витоки та зразки предметів матеріальної культури українців з відповідними зразками та винаходами інших народів, зокрема й в попередні історичні періоди.

В першому розділі посібника автор торкнувся дуже важливої теоретико-методологічної проблеми становлення і розвитку історичної етнології як окремої етнологічної субдисципліни. Михайло Глушко детально проаналізував культурно-генетичний напрям історичної етнології окремо акцентувавши увагу на поглядах європейських вчених-еволюціоністів на розвиток суспільства та розглянув особливості становлення історичної етнології в Україні.

Варто наголосити на тому, що кожен розділ та підрозділ книги містить ґрунтовну теоретичну складову, в якій розглядається термінологічний апарат досліджуваної проблеми, її історія, сучасні підходи до узагальнення та систематизації матеріалу.

Автор подає розгорнутий огляд літератури, що стосується проблеми народної культури українців. Зокрема, вчений висвітлює історію дослідження проблеми походження українців, наводить різні концепції етногенезу та особливу увагу звертає на праці сучасних дослідників, що займаються цією проблематикою (В. Балушок, С. Павлюк та ін.).

Михайло Глушко вміло залучив наукові здобутки вчених низки суміжних дисциплін і міжгалузевих наукових напрямів (етногеографії, етнопсихології, етномистецтвознавства, етнології та ін.), що дозволило більш ґрунтовно розкрити проблему народної культури українців.

На окрему увагу заслуговують розгорнуті ілюстрації навчального посібника, що дозволяють читачу легко засвоїти поданий матеріал. Наочне зображення предметів матеріальної культури, що охоплює схеми, малюнки та фотографії сприяє поєднанню образного мислення із зоровою пам'яттю.

Автор виділяє окремі історіографічні школи та напрями в дослідженні низки проблем традиційно-побутової культури українців, що охоплюють народну архітектуру, сільське господарства, скотарство, народні промисли та ремесла, традиційний український одяг, звичаєве право та традиційно-побутову обрядовість.

Заслугою вченого є також і те, що він поставив низку дискусійних проблем, пов'язаних із дослідженням народної культури українців, що потребують подальшого дослідження. У навчальному посібнику здійснено критичний аналіз джерел (писемних та археологічних), що стосуються матеріальної культури українців.

Водночас історичні паралелі та приклади з історії народного господарства різних народів в різні історичні періоди, які наводить Михайло Глушко, аналізуючи той чи інший аспект матеріальної культури українців, виокремлення особливостей господарської діяльності, промислів, народного одягу тощо, свідчить про широку ерудицію автора, його ґрунтовне володіння матеріалом.

Навчальний посібник Михайла Глушка містить також ґрунтовну теоретичну складову, що охоплює аналіз становлення та розвитку історичної етнології як в загальносвітовому, так і в українському масштабах. У даному контексті автор не лише аналізує окремі напрями в межах історичної етнології, але й детально зупиняється на загальнометодологічних основах дослідження суспільного розвитку. У результаті вчений простежив розвиток європейського еволюціонізму в етнології та зумів логічно пов'язати цей процес зі становленням підвалин української історичної етнології в межах Наукового товариства імені Шевченка у Львові, виділивши при цьому науковий доробок провідних членів цієї організації – М. Грушевського та Ф. Вовка.

Автор посібника комплексно розглянув народну культуру українців в усій її складності та багатоманітності. Системність наукового підходу Михайла Глушка полягає в тому, що він в одній праці зумів поєднати низку складних та дискусійних проблем, кожна з яких потребує на сьогодні окремих монографічних досліджень.

Таким чином, науковець зумів не лише розробити власний системний підхід до аналізу традиційно-побутової культури українців, але й узагальнити попередні наукові дослідження у цьому напрямі та виділити перспективи подальших наукових пошуків. Зокрема, Михайло Глушко досить детально зупинився на проблемних питаннях, пов'язаних зі становленням народної культури українців, яка передбачає з'ясування низки принципових проблем, а саме: етногенезу українського народу, особливостей розвитку його матеріальної культури разом з іноетнічними культурними запозиченнями, а також місця та перспектив сучасної України в загальноєвропейському цивілізаційному просторі.

Можна з упевненістю стверджувати, що рецензований навчальний посібник посяде гідне місце не лише в науковому доробку на ниві етнологічної науки, а й в історичній науці загалом.